

An XIII
1938

FĂT-FRUMOS

Nr. 5

Director : LECA MORARIU



Stihuri de Iraclic Porumbescu
după exemplarul Dr. Alexis Zoloziecki

BIBLIOTECA
DOCUMENTARĂ
CRAȘUL PIATRA NEAMT

LITERATURĂ – ARTĂ – ȘTIINȚĂ – VIAȚĂ – SOCIALĂ

3.157 935.126

FĂȚ=FRUMOS

An. XIII
1938

DIRECTOR: LECA MORARIU

Nr. 5

„Zimbrul Moldovei“ în variantă

Din versificația lui Iraclie Porumbescu

Despre versificația celui ce era să devină tatăl *genialului* Ciprian Porumbescu, ca și fericitul inaugurator al prozei literare bucovinene ¹⁾ am mai spus una-alta în articolul — atât de neglijent ²⁾ publicat! — *Iraclie Porumbescu (1823—1896), Precursorul prozei bucovinene, și'n „Lepturalele“ lui Pumnul, rev. „Ramuri“ (Craiova) An. XVII 1923, 474—478.*

Ne întregim astăzi știrile despre stihuirea lui Iraclie Porumbescu cu următoarea descoperire: *Oda Cătră Zimbrul Moldovei*, publicată „în primăvara anului 1848“, ca foaie volantă ³⁾ și semnată numai cu „Un bucovinean“, a apărut și'ntr'o versiune mai puțin anonimă, așa cum o arată foaia volantă comunicată nouă de d-l Dr. Alexis Zaleski (Cernăuți), din distinsa amabilitate a căruia o putem publica. Adecă, la fel 4 pagini, format 8^o, cuprinzând: 1. În pag. 1 titlul: *Cătră | Zimbrul | Moldovei | după pătimirile Ei* ⁴⁾ *în Martie | 1848. | (Vigneta) | Jărtvit, junilor Patrioți Români | de | I. G. wski. |*; — 2. În pag. 2, ca Motto: *Frunză verde Țiperig | Amu-i vremea de cășlig! | Cântec național. |*; — 3. În pag. 3 și 4, următoarele 10 strofe (câte 5 de pagină):

¹⁾ Cf. articolul nostru *Iraclie Porumbescu* în „Făt-Frumos“ An. X, 1935, 108—113.

²⁾ Neglijența, vestejită de noi și'n broș. *Muzeul Porumbescu 1934, 4 Nota 1*, consistă în faptul că textul versificației *Stăna*, în loc să fie trecut, ca notă 4, în subșol, e citat el ca singura poezie a lui Ir. Porumbescu (= *Lui Iancu*, imnul devenit de-abinelea popular). Iar fraza: „Iată și cântecul închinat... („Ramuri“, 1923, 476) trebuie, în consecință, reconstituită, așa cum o scrisesem: „E cântecul închinat...“ Culmea incuriei a fost că Nota pentru *Stăna* a ajuns, ciopărită și vârită alandala, chiar în trei pagini (475—477) din corpul eseului citat.

³⁾ Cf. exemplarul din *Muzeul Porumbescu, Suceava* — și textul reeditat de Leonida Bodnarescu în *Scrierile lui Iraclie Porumbescu 1898, 33—34.*

⁴⁾ *Ei* cu majusculă.

44387

935.126

3.157

Scoală Zimbrule mărețe
 'Naltă 'ți fruntea neînvinsă
 A *Romănilor* Neclețe
 Nu în veci rămăe stinsă !

Vezi întreaga astăzi lume
 „Libertate“ prăznuiește
 Num'al Tău 'șa falnic Nume
 Încă'î sclav și pătimește.

Scoală'n grabă, rumpe, sfarmă
 Jugu'î aspru' mpilători
 Cu puternic Corn răstoarnă
 Muntele' mpovărători.

„Libertatea“ o grăbește !
 Eată'î stăruî pe hotar
 Scoală, scoală și zdrobește
 Despotismul arbitrar.

Cată numai spre vechime
 Ce Triumfuri tu sârbezî — !
 Vezi mareața Romătime
 Nicî visază de obezi !

De pe vârful lui Carpat
 Păn' la'l Mării-Negre Maluri
 De Izbănzî încoronat
 Cum ornezî Moldovei Steaguri !

Eară astăzi, în sudoare
 Vezi Românul cum muncește
 Cum de Legi jăcuitoare
 Unul Varvar să jupește.

Scoală, scoală din răbdare
 Ceriul îns' 'a ajuta !
 Rumpel lanțuri'le barbare
 Ce'ngiosesc *Mărirea Ta* !

Vezi Voiniciî cum așteaptă
 Cu o sfântă 'mvăpăcare;
 Toți ași dau Romăna Dreaptă
 Să'î urmeze spre scăpare.

Scoală *Zimbrule* viteze !
 Sfarmă jugul, greu, aprig
 Scoală *Zimbrule* viteze
 „Amu-î vremea de cășlig!!“

Așadar : Față de versiunea cunoscută până acum (publ. de L. Bodnarescu ; o însemnăm cu I) de 14 strofe, acum (în varianta prezentată de d. Dr. Alexis Zaloziecki ; o însemnăm cu II) numai 10 strofe, dintre cari 1=a perfect identică în ambele variante. Coincid apoi, în I și II, strofele 2 și 8 (cu minima schimbare a unui sau a două cuvinte) și strofele 3 și 9 (cu schimbări ceva mai mari). Strofa ultimă (10) din II e oarecum echivalenta (iarăși mult deosebită) a ultimei strofe (14) din I. Încolo, redacția II înfățișează strofe covârșitor diferite față de I.

Ideea unei *Uniri* (preconizată la 1848 !) care să cuprindă realizarea din 1918 : „Toți Românii la un loc“ —

Și ce scumpă înfrățire,
 Și ce raiu acest' ar fi !
 Veche fală, fericire
 Toți, iar am dobândi !

Ah atunci'n sfânt' unire
 Toți Românii la un loc !
 Vecinic, Zimbré, 'n strălucire
 Ai vedea a(l) lor noroc.

(ed. Bodnarescu 34)

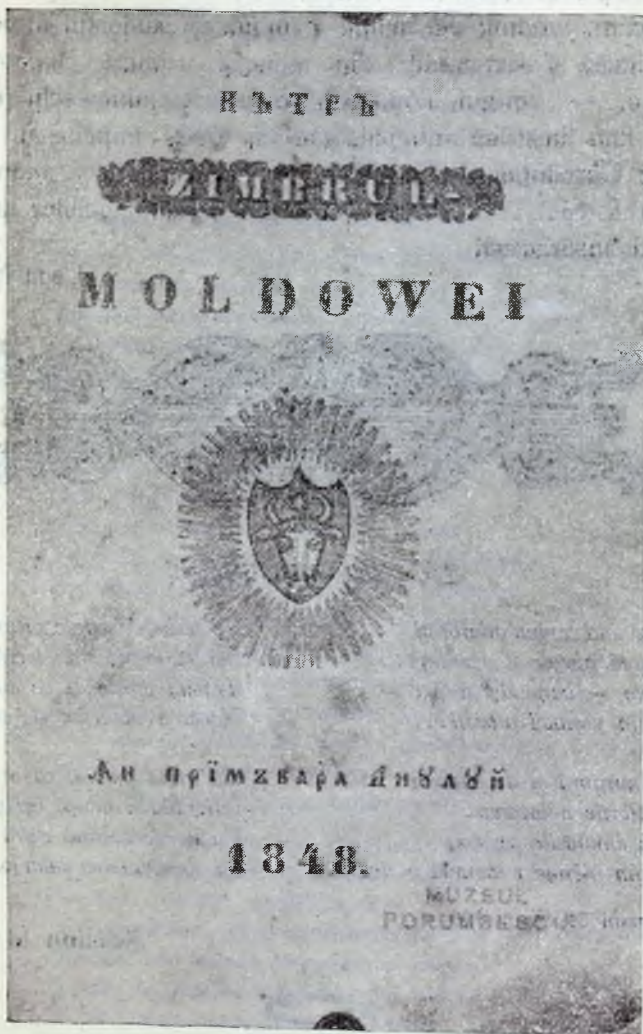
— idee exprimată destul de . . . diplomatic, căci nici „al Austrii falnic vultur“ nu rămânea uitat :

Vezi ș'al Austrii falnic vultur,
 Ce-î în haruri necuprins,
 'Sali aripî, a sale dritur'
 Spre 'nfrățire ți=a întins

(ed. Bodnarescu 34)

— e⁷ redusă acum la :

De pe vârful lui Carpat
Pân' la-al Mării-Negre maluri
De izbânzi încoronat
Cum ornezi Moldovei steaguri !



Stihuri de Iraclie Porumbescu

(după ex. din Muzeul Porumbescu, Suceava)

— Firește, în fața „junilor patrioți români“, căroră le era *jărtvită* (= închinată) stihuirea, „al Austrii falnic vultur“ trebuia jertfit, decapitat fiind de ambele sale capete...

Să admitem oare că redacția I ar fi anterioară celei din II? Și că jertfînd *vulturașul* patriotismului oficial, prudentul versuitor, ajuns cu semnătura *I. G. wschi* numai semianonim, renunță și la prea dăcoromâneasca zvâcnire din strofa 13: „Ah atunce'n sfânt' unire | Toți Românii la un loc“?!

Oricum, vrednic de atenție e faptul că studentul în teologie (de 25 ani vîrstă) și secretarul¹⁾ din redacția vajnicei *Bucovine Hurmuzăchene*, — aprigul Român²⁾ Iraclie Golembiowski ținea să se afirme în fața iluștrilor refugiați, cari la 1848 împânziau cu colcăț valahicesc Cernăuțul și Cernauca, — desvăluindu-și anonimatul cu indiscreția *I. G. wschi* chiar și'n pofida „ochilor de Argus“ ai cenzurii austriacești.

Leca Morariu



La un mormânt

*Mesteceni-și tind mîna'ndurerăți
Și peste criptă pletele-și distramă...
Bat clopotele — cupe de aramă —
S'audă cei în veșnicii plecați...*

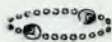
*În fald de purpură și de zăpadă
Fac strajă florile neincetate.
Sub tîmple amintirile se sbat
Și plâng cum plînge'n toamnă o livadă.*

Cernăuți 25 Sept. 938

*Pe lespezi soarele aruncă flori,
Sărută treptele de lacrimi ude...
E-atîta liniște că se aude
Vâslirea stolurilor de cocori...*

*Un trîl a picurat ca o mărgea
Înfiorînd a morții cetățuie...
Un fir de smîrnă cătră slavă suie
Cu sbuciumarea inimilor grea...*

Adelina I. Cârdei



¹⁾ Cf. L. Bodnarescu, op citat, pag. 8.

²⁾ Cu toată descendența sa polonă (cf. T. Sireteanu, *Știri noi despre familia Porumbescu*, în rev. „Școala“, Cernăuți, An. VII Nr. 8 din 15/IV 1922). — Abia din 5 Aprilie 1881, preotul Iraclie Golembiowski începe a se chema și oficial Porumbescu (cf. L. Bodnarescu, op citat 17).

Endymion

Mireazmă minunată de mintă și mălin.
 Arpegii vagi de ape șoptindu-și sibilin.
 Descântec grav de greieri sub luna imobilă...
 Cine-a schimbat în aur tot ce era argilă?
 Lumina licărește pe lac fosforescentă.
 Unde-a fugit durerea cu jalea ei stridentă?
 Stă așipită'n luncă, sub umbra de răchită.
 Cad fulgi mari de lumină pe apa liniștită;
 Polen plăpând de lună e presărat pe drumuri;
 Din văi, ca niște văluri, se desfășoară fumuri;
 Veghează licuriciul în iarbă, — un spion —.
 Visează din vechime prin somn, Endymion.
 Doar coardele tăcerii și razele de lună
 Vibrează melopeea iubirii ce răsună
 Pe dealuri și poiene, într'un duet cromatic.
 Cuprins de insomnie, ascultă un buratic.
 Stă adormit în iarbă Endymion, ciobanul.
 Selene e de vină: i-a'nlocuit sumanul
 Cu haina ei țesută din vrăji și viclenii.
 S'au mai trezit acuma bondarii cafenii.
 Mirați de scânteierea cuprinsă în potire
 De crini... Mister scânteie iubirea'n amintire,
 Ca pâlپări de flăcări pe o comoară ascunsă,
 Învăluită'n blestem și'n taină nepătrunsă!
 Endymion e tânăr; Selene gânditoare:
 Iubire ne'mplinită, — mireazmă amețitoare!
 În cupa amintirii ard vii scânteii de rouă
 Cad lacrimi'n potire de crini... Durere nouă,
 Trezită își ia zborul din umbra de răchiți.
 Selene își ascunde în nori ochii cerniți.
 ...Și nu mai e mireazmă de mintă și mălin,
 Iar șoapta de izvoare nu e decât suspin.
 Buratecii, bondarii, găngăniile toate
 Au țiuit sinistru, când vălul negru-l scoate
 Durerea, să-l întindă pe dealuri și livezi.
 În vale, la răscruce, au behăit doi iezi
 Și ies fantome sure pe uliți adormite.
 Pământu-i iar argilă cu visuri chinuite...

Aurel V. Sânger



Alte tablouri de Bucevschi la Viena

În afară de informațiunile lui Vincențiu Babeș¹⁾, aflăm și'n puțința corespondență Bucevschi (pe care o posed) câteva date referitoare la operele pictorului Bucevschi dela Viena.

Astfel *k. k. priv. erste oesterr. Cassen-Fabrik F. Wertheim & Comp. k. k. Hoflieferanten*, printr'o scrisoare (iscălită *Theodor Riedel*), cu data Viena 15 Aprilie, 1880 îl roagă să-i înainteze proiectul pentru „Einbruchsprobe“, spre a fi văzut și discutat în ziua de 17 l. c.

Printr'o scrisoare a firmei *Brix & Anders Hof-Bronce und bürgl. Silberarbeiter in Wien*, cu data Viena 18 Mai 1885, pictorul e rugat să termine cât mai curând Hristosul, fiindcă firma ar dori să sfârșească cu restul comandai și să lichideze afacerea.

Într'o scrisoare, fără dată, iscălită *Amsselberg* pictorul e rugat să predea comisionarului cele 2 capete de copii („Die zwei Kinderköpfe“).

O cionă, fără dată, scrisă în nemțește și iscălită de pictorul Bucevschi, se adresează unui preot necunoscut cu „Euer Hochwürden“, comunicându-i că i-a primit scrisoarea abia a doua zi, după ce iscălise contractul cu Stirienii („mit den Steiermärkern“) și că nu poate prelua lucrarea ce i se oferă, fiindcă până la sfârșitul lunii Mai e ocupat cu lucrarea pentru Stirieni, iar până atunci părintele poate avea nevoie de tablouri. Suma trimisă n'a luat-o în primire și părintele o poate imediat reclama. Dacă însă executarea tablourilor ar putea fi amânată până după vacanțe, s'ar bucura să și poată împlini promisiunea dată.

Un funcționar, mai înalt — după cum rezultă din felul scrisului, domiciliat la Mödling, a cărui iscălitură e indiscutabilă, se adresează pictorului în două scrisori și o carte postală cu „lieber“ și cu „werther Freund“. Prin scrisoarea din 6 Nov. 1881 pictorul e rugat să și împartă timpul așa fel, încât la începutul lunii viitoare două portrete să fie terminate în 14 zile. Cu privire la portretul împăratului îl roagă să comunice prețul la adresa serviciului („des Amtes“).

O carte postală, datată asemenea din Mödling (19 Februarie 1880), scrisă și iscălită de-o damă *M. E. Fernau*, în care îi anunță

¹⁾ Cf. „Făt-Frumos“, 1938, 60—62.

vizita pe Sâmbătă demineăța, ar servi poate să deslege numele funcționarului amintit mai sus.

Din alte scrisori rezultă raporturi de prietenie între Bucevschi și câteva familii Vieneze, raporturi ce se datorau desigur unor lucrări ale pictorului făcute pentru aceste familii.



EP. BUCEVSCHI

Rococo

O prețioasă cunoștință pare a fi fost Baronul *Paumann*.

Măiestrul și prietenul C. Arend îl întreabă pe Bucevschi din Cernăuți, la 28 Martie 1874: „Wie steht es denn mit der Unterstützung, die Ihnen vom Cultusminister in Aussicht gestellt war. Es wäre gut gewesen, wenn Sie gleich nach Ihrer Ankunft in Wien zum Minister gegangen wären, um sich bei ihm zu bedanken, damit wäre jedem gegenteiligen Einfluss ein Riegel vorgeschoben worden.

Freilich liess sich der leider eingetretene Erfolg nicht voraussetzen. Glauben Sie nicht dass Baron Paumann etwas tun könnte?

Ich muss wieder auf die vom Cultusminister Ihnen zugedachte Unterstützung zurückkommen. Meiner Meinung nach sollte diese Unterstützung nur dem akademischen Zögling der bildenden Künste gelten und hat mit dem Lehramtskandidaten gar nichts zu schaffen. Das ist ja ein ganz anderer Gegenstand, welcher nur bei einer Unterstützung von Seite des Religionsfondes in Frage kommen kann. Vielleicht wäre es gut, mit Baron Paumann darüber zu berathen“.

Prin scrisoarea cu data Viena 27 Febr. (anul lipsă), Nina Gottfinger îl roagă să-i viziteze ocazional în cursul demineții pe părinții ei.

La 30 Ian. 1884 Doamna Fani Ulrich îi transmite pictorului două „amorette“ și două vase precum și o scrumieră, comunicându-i că multe lucruri drăguțe din magazinul soțului ei decedat au fost deteriorate din cauza transportului, ceea ce dânsa regretă mai ales cu privire la „amorette“. Curând va mai găsi poate încă vre-o două figurine drăguțe, care i le va transmite, și adaogă că cercetarea e dificilă, din cauza embalajului și a împrejurării, că obiectele se află în diverse locuri.

Trei scrisori și două bilete, cu data 17 Febr. 1880, 6 Iulie 1880, 29 Ianuarie 1881, 15 Dec. 1884 și 2 Febr. 1885 sânt scrise de *Josef Leidinger, Rechnungsrevident des k. k. Obersthofmeister-amtes*. Dânsul se scuză că nu poate lua parte la un *Dürer-Abend*, la care a fost invitat de Bucevski, îl invită pe acesta de repetate ori la sine acasă, îl înștiințează că s'a mutat din „Malefiznest“ Währing în centru I Spiegelgasse Nr. 15, III Stock, iar dela sfârșitul lunii Mai va locui în „Brunn am Gebirge im Karolinenhof“, amintește de-un prieten al său Hutter, care are nevoie de 4 stampe „Götterliebschaften“, împrumutate lui Bucevski, că Sâmbătă 29 Ian. 1881 e silit „mit meiner besseren Hälfte wieder tanzen gehen“ și-i trimite „einige Musterblätter“ în heraldicis.

* * *

Și poate că și aceste puține și lacunare date vor servi cândva la identificarea operei lui Bucevski risipită prin labirintul Vienei..

Corneliu Gheorghian



Primește-mă . . .

*Primește-mă, de=avalma cu=ai tăi să mă socoți
Pământ bătut de ploaie și ars de ger, de soare;
Să mai frământ țărâna bogatelor ogoare,
Ce leagă — peste veacuri — strămoși de strănepoți.*

*Primește-mă'n poiene și dă-mi să am de soți
Înrămurate trunchiuri și turme de mioare;
S'adun din grai de pasări, din murmur de izvoare
Cântări de slavă fie, Pământ, ce=i ții pe toți.*

*Primește-mă=s departe de cei sătui de tine,
Ce pe'nspumate valuri — din vremuri necreștine
Și până azi, prin stele — mai caț'un nou pământ.*

*Primește-mă să laud cum, fără părtinire,
Dai și celor ce'n viață îți fac în van umbră —
Cu=aceși dărnici — o pâine și-un mormânt.*

Giurgiu, 25 Mai 1938



Cârdei Ioan

Fluturele

de Heinrich von Schullern

Cunoști florii piscurilor din munte? Dar chiar în această înfrigurare rezidă farmecul înălțimilor! Lupte și vânători de tigri — și ele=și au frenezia!

Când te vezi colo'n vârf și tot ce se cheamă cultură se așterne picioarelor tale atât de jos, atât de departe, atunci sufletu=ți chiuie de bucurie. — Ba adecă să judecăm drept! Nu mai departe deunăzi! Tot colo, sus. Nu te cuprinsese așa ca o silă? Ba, poate chiar mai mult decât silă... Singur pe uriașul ghețar, sticlă de lucios și atât de pripurii!

Întreaga, călita mea voinicie, cât de nevolnică o vedeam în fața giganticilor pereți pripurii.

Prăpastie fără de fund, la dreapta; în stânga gheață, gheață și moarte...

— Nu! Niciodată nu mă mai duc încolo singur!

M'aș fi 'nturnat... Peste puțină! Superbii pereți verticali nu îngăduiau coborîrea.

Înainte deci, cu orice preț înainte! Încetul, pas de pas. În sus, tot mai sus, tot mai departe de oameni, de lumea lor...

În sfârșit, am ajuns! Dogoritorul soare de jos mă ademenise'n coace, — singur încoace, — dar nori pizmătareți aruncau acum lacome umbre peste întreg cuprinsul.

Atâta însorire, — risipită în câteva clipite!...

Vântul fiuie trist peste 'ntinsul câmp de gheață.

Cu răsufletul întretăiat abia răzbași înspre troienita măgură.

Jur=împrejur alba nemărginire, — eterna împărăție a tăcerii!... Cel mai mic zgomot, o tresărire a nădejdi... Zădarnic! Pături de zăpadă ce se rump și se duc în afund, furtuna care dănțuie, ne-bună, troznirea scoarțelor de gheață, — și țipenie de ființă vie!

Ci totuși: Monștrii de pereți uriași, giganticele piscuri, pră-păștioasele abisuri, — ce negrăită bucurie ochilor mei setoși de mă-reață selbătăcie! Jos, în adâncimea cea fără de fund, dorita vale cu plaiurile ei dulci, draga vatră a vieții calde... atât de departe acum!...

Dar nu! Să nu mă mai gândesc la ea acum! Desfaci harta și iară petreci cu ochii atâtea numiri de creste și de vârfuri, de po-noare și podișuri. Deschizi și torba de merinde; își scoți chiar și o țigară.

Înzădar, nici hartă, nici mâncare, nici țigaretă, nimic nu te îmbie. Doar clondirul de țuică să te mai poată desamorți... Da! Repede, o dușcă după alta, ca să-ți mai desmorțești sângele, să-ți alungi frica!... Și cât de sinistră se stinge azi gălbuia zare a asfin-țitului!... Și cum menește a moarte bolnava văpaie, încremenită pe cele din urmă crește și țancuri!...

Câte un pui de voforniță se ițește pe ici=colo, spulberând zăpada ca 'n toiul Crăciunului. Sihastra singurătate a acestei lumi de umbră și de gheață îți dă flori. Atotputernica ei măreție te umple de groază și cutremur.

Suflul morții... — nu-l simți? Cum te pândește din vă-găuni și abisuri, cum crește, cum te'mpresoară!

Și totuși colo'n prăpastia spaimei și a morții lui, în ameți-toarea adâncime de jos fi=a rămas viața, atâta viață, atâta negrăit de dulce viață!...

Dornică privirea ți se=acufundă în dorita adâncime de jos. Abia=abia mai poți distinge o mișurare ca de oameni, ca de turme...

Dar ce se sbate colo, în vârtejul viforniței întetite acum? Un fluture! Victimă a muntelui! Un fluturel alb, din specia cea mai obișnuită. Fiori de bucurie te fulgeră, furnicându-ți tot trupul.

Sărmană ființă, care în trupușoru=ți îngrijorat și cutremurat de spaimele morții făinuești și tu, o viață!...

Abia=și mai mișcă aripioarele amorțite. Și totuși câtă sfortare a desnădăjdurii în truda lui de a se deslipi de recea pătură de

gheață!... Zădarnic! Lințoliul de zăpadă ți-i locul de veșnică odihnă. giulgiul de nmormântare...

Sărmane, ademeni-te-a și pe fine vicleana bucurie a razelor de soare încoace? — Micul meu tovarăș se dădu prins fără pic de împotrivire.

Cu merindele ce le aveam la îndemână puteam aproviziona un întreg stol de turiști hămesiți; pentru bietul meu fluture însă n'aveam nimic, nimic ca să-i înfrămez zborul care trebuia să-l ducă la viața lui, la viața florilor lui.

— Colo jos, în lumea turmelor și a oamenilor, colo jos lângă florile tale, ce nespus de bine ar fi!?...

Răsfățat de calda mea alintare, prinse a bate din aripioare și-mi scăpă din mână.

Câteva șovăitoare plutiri, o bruscă rostogolire apoi, și crivățul aspru iar îl isbește'n zăpadă. Furiosul vârtej mă'ncinge și pe mine. Brațe nevăzute mă zmulg înspre neagra gură a prăpastiei.

O clipă tresai: Glasuri nelămurite? Înăbușite strigăte de oameni! Chemări de ființe vii??? Nu! Părere! Nimic decât părere! Pături de zăpadă ce se prăbușesc uruind, trozniri ale scoarțelor de gheață, — și nici o singură ființă vie!... Un gândăcel, o floare, un fir de iarbă măcar!...

Atunci privirea, duioasă mi se cobori asupra micului meu tovarăș. Și ca nealțădată de lămurit simții că'n această lume a morții și a vieții etern pândite de moarte, toți deopotrivă ne aparținem — și oameni și flori și gânșanii, și tot ce se scaldă în albastrul de sus al cerului și tot ce se bucură de caldul sărut al soarelui.

Tovarăș mic, tovarăș drag, ești al meu! Vino cu mine, la florile de jos..., la flori!...

Cutia deșertă a ochianului, mistuit aiurea, i-o pun la dispoziție, drept cupeu de călătorie.

Ceas târziu. Neguri cresc de pretutindeni. Cu înfrigurare și grabă o iau de-a curmezișul coastei până mă văd în marginea abisului plin de turturi și de sloi de gheață.

Încremenesc, uimit de nechibzuita îndrăzneală care m'a adus până aici. Privesc în jos, urmărindu-mi urmele până unde mi le înghite negura și mai să nu-mi pot crede ochilor!

Și totuși, e singurul coboriș! Cobor. Nici n'aș fi bănuir că sunt capabil de atâta băgare de seamă. Cercarea cu piciorul a fiecărui colț de stâncă pe care trebuia să calc, dura o eternitate. Ah!

dorul de oameni, de ființe, de flori ! Și mica inimă a fluturului meu o fi ticăit atunci de grijă și de frică și de dorul florilor sale . . .

În sfârșit partea mai primejdioasă a drumului e isprăvită ! Trei ceasuri încă de drum peste stânci și roce. Orientarea n'o mai pot pierde. Ceață nepătrunsă mă impresoară. Câteva minute numai să mai fi durat coborîrea, — greșiam direcția, aș fi fost pierdut ! Până s'ajung în vale, mi-ai fi putut stoarce apa din haine ca dintr'un burete.

Dar „viteazul cuceritor de piscuri“, care singur, fără călăuză, ajunsese până'n vârf pe o vreme ca aceasta, fu salutat cu adevărat triumf. „Ce record ! Ce îndrăzneală ! Pe-așa vreme !“ — și elogiile nu mai conținau.

Ci abia scăpat la adăpost, dorul de piscuri, de uriașa lor liniște, mă ajunsese din nou cu adevărată putere elementară.

— Singur ? Nu ! În tovărășia câtorva inși buni de picior și voință, — câteva zile'n șir, colo, pe superbul ghețar al singurătății . . .

Care-mi fu deci bucuria când aflai că de fapt se proiecta o așa parte ! Toate hărțile fură consultate, toate nimicurile studiate până'n cele mai mici amănunte. Nu mai știam cum să ne scurtăm vremea așteptării impuse cu sila. Pentru mine gândul de a mă re-vedea în lumea cea de sus devenise adevărată pafimă. Nici nu mai aveam alt gând. Dar ploaia nu mai conținea ; cum se'ntâmplă la la munte : greu până'ncepe, că de'ncetat, — să tot aștepți ! Aneroidul, nu-l mai slăbeam din ochi ; pe schimbate mereu îl tot cercetam, cerșindu-i nădejde de vreme bună. Și celor mai mulți concediul le era pe sfârșite. Deaceea — febrilă iritare generală, — tortură penibilă.

În sfârșit o pată de albastru, o fereastră de senin, care se deschide, crește impozantă, cuprinzând întreaga boltă. O zi ca aceasta, e a noastră ! Repede deci, repede, repede ! Băta, torba cu merinde, ochian . . .

. . . Fiori de gheață îmi șerpuiră șira spinării. Rămăsei ca de piatră.

— Uitat !!!

Nici nu m'am mai gândit la excursie ! Înzadar cercam să-mi ascund deprimarea. Și decât să fiu de răs, când inima-mi sân-gerează . . .

Mă furișai în grădină. Petale de trandafir drept pat de adormit
micuțului meu tovarăș...

În jurul nostru liniște...

Încet, încet, roua celei mai strălucite demineți de vară căzu
peste el aprinzându-se'n toate culorile...: Făclii pe-un mormințel de
nimeni știut...

Am adăstat așa, mult—mult.

Nici n'a mai clătit din aripioare...

Fluturile meu dormia lin pe pământul cald... al florilor
sale...

Trad. *) de Leca Morariu



Mir geigt der Tod

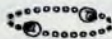
de O. Goga

*Mir geigt der Tod ein Lied am Fenster,
Wie Abendmesse kling't gedämpft,
Er geigt mir unsres Volkes Märe,
Ein Spiel, drin Licht und Schatten kämpft.*

*Ich lausche ihm in nächt'gem Schweigen,
Aus tiefem Innern wächst hervor
Mein ganzes hingegang'nes Leben
Und steigt zu Häupten mir empor.*

*Ich fühle hinter heisser Schläfe
Die alten Welten sich erneun; —
Nicht, was da war, kommt mir zu Sinnen,
Doch was da hätte können sein.*

Trad. **) de Reinhold Scheibler



*) Din: Leca Morariu, *Pagini germane I* (Traduceri), Suceava 1938.

**) A 2-a traducere (cf. „Făt-Frumos” 1938, 89) din ultima poezie a lui Goga.

EPIGRAME

Duduița X

E drăgălașă ca'n povești
Ce mai sprincene! Și ce gură!
Secretul? Nu-i greu să-l ghicești:
Urmează cursul de . . . pictură!

(Lugoj, 10 Sept. 1938)

Mie însumi

Că și eu *mi-s* scriitor
Prea puțin Lugojul știe;
Mă prezint deci tuturor:
Scriitor la . . . Primărie! . . .

Victor P. Costa

oooQ@oooo

So lockt Paris durch Lieder

de Șt. O. Iosif

Wie die Sirene durch ihr Lied,
So lockt Paris durch Lieder;
Wer an den Strand der Seine zieht
Kehrt in sein Land nicht wieder.

Der Schnee deckt niemals, weiß und kalt,
Neapels Gartenpfade;
Von Lautenklang begleitet, schallt
Im Golf die Serenade.

Die Zither in Tirol seufzt lind
In heiliger Abendhelle;
Ein Sänger, barhaupt, alt und blind,
Singt vor des Hauses Schwelle.

Die Pusta hallt vom Übermut
Von zauberischen Geigen;
Ihr Singen dringt dir bis ins Blut,
Läßt die Begeisterung steigen.

Wenn sie das Beste aus dem Kranz
Der Länder wählen werden —
Bleibt doch die Doina meines Lands
Das Schönste mir auf Erden!

În germană de Artur Bosch

Două-Mai, 21 Iulie 1938

oooooooo
~oooooooo

„Nocturnă“...

Tată,
Hai să fugim în noaptea asta
Pe Calea-laptelui! Ce spui?!
Furăm din cer Cloșca-cu-pui
Și o dosim în Carul-mic;
Apoi mână-m încet, încet,
De par'că n'am furat nimic...

Nici luna nu ne vede-acum,
Că o mânăncă vârcolacii
Da zău!... Pe cer atâția pui
Și noi: nimic —, săracii!..

M. Tana

oooooooooooo

Ionel Teodoreanu

(Continuare)

2. Cronicarii literari, seduși de-o precipitată concluzie critică, au notat „*Arca lui Noe*” (ediția 1936) ca fiind operă incoherentă, căreia îi lipsește unitatea de acțiune.

Principalul erou, Mihăiță Milescu, „atent spectator al nebăgaților în seamă” (*Arca lui Noe*, vol. II, pg. 119), elev în clasa a 5-a la „Sf. Sava”, călătorind noaptea în acceleratul București—Toplița, acompaniat de maică-sa Sandina și colegul său Bob Rafael (secundantul acțiunii din *Arca lui Noe*), băiat frumos și trăitor în lumea ficțiunilor proprii sau a celor livrești de tipul romanelor Dox, are un vis (I, 124—127) care-i determină întreaga acțiune de mai târziu. Se face că el, Mihăiță e Noe, plutind deasupra diluviului biblic. Îl salvează pe Bob în navă. Dar „deodată Arca se micșoră. Apoi începu ceva și mai îngrozitor: lupta cu Bob. Bob vroia să suie în Arcă pe părinții lui; Noe pe părinții lui Pat” (porecla lui Mihăiță). Atunci, opintindu-se din răspuțeri, Noe reușește să-l asvârlă pe Bob în genunea apelor, înecându-l. Bagă de seamă însă că „Arca era atât de mare, încât toată mulțimea pământului înecat ar fi putut intra în ea”. Se simte singur, egoist și rău. Fără să bănuiască nimeni ce poartă în suflet, conduita-i față de Bob e de-acum ispășirea conștiinței a crimei din vis. Își lărgeste tot mai mult arca tainică a conștiinței sale intime, salvându-l într'însa pe oricine-l vede bătut de nepăsarea mulțimii. De-altfel, tot omul din acest roman *ionelteodoresc* se mișcă în corabia propriului eu, pe apele vieții și'n sânul naturii. Primește în interior pe cine vrea și poate, îl așează la colțul umil sau loc de cinsle, îl găzduiește sau îl îneacă. Astfel fiecare din noi este salvatorul sau ucigașul inconștient al celor cu care venim în contact. Ne facem ideie de lume după configurația psihică ori climatul în care viețuim. Cunoașterea variază infinit dela om la om și din moment în moment. Iar spre a masca viața aceasta lăuntrică, spre a ne feri de rezervele ori sancțiunile celor din preajma noastră, recurgem la mistificări care se formulează în minciună.

Teodoreanu și-a expus, în amintita conferință, teoria (cu concursul lui James) asupra acestei native și firești înclinații a omului spre ficțiune. În *Arca lui Noe*, minciuna constituie factorul agens pentru desfășurarea acțiunii. Corăbiile sufletelor omenești se momesc sau se resping prin diferite atitudini, gesturi, coloraturi expresive,

ornamentații vestimentare, — formule îndărățul cărora se ascunde ațiunea întregului lor fel de a fi. I. Teodoreanu pornește într-o scrutare a tainei ce determină fapta, gestul sau caracterul omenesc și reușește să ne dea în *Arca lui Noe* o simfonie a vieții sociale contemporane dintr-o stațiune climaterică de munte a României. Romanul său se urzește pe motivul cunoașterii și orientării individuale în viață, sondează inconștientul psihicului uman și printr'un țesut dramatic, exprimat liric, îndepărtează până la anulare filosofismul rece și abstract, dându-ne o frumoasă operă literară, care, dacă nu depășește pe cele anterioare, continuă spre sens inedit evoluția autorului. Și acum, ca să ne argumentăm afirmațiile, n'avem decât să urmărim sumar firul acțiunii din *Arca lui Noe*.

Volumul I e supărător de static. Cuprinde prezentarea persoanelor ce călătoresc noaptea în acceleratul București—Toplița. Lume diversă, la înfățișare și structură psihică. Fiecare cu propriile-i ifose, fiecare cu felul său de percepere a lumii, căreia îi corespunde un limbaj particular. Tentații și suspiciuni amoroase. Suflete de bărbați, femei, soți, copii, părinți. Carmen, Olteancă frumoasă și destoinică în căsnicie, stă gravă lângă fetița ei Yolanda și soțul Arthur Clarke, de origine englez, caricatură de om cu tabieturi. Alături se așează Amelița, „toată numai clonț“, care și-a dus viața „culegând cu racheta victorii sportive, și cu picioarele, experiențe necesare“ (I, 204), urmată de doi bărbați, „amândoi ai ei“, soțul legitim Geo Lerescu — consilier la Curtea de Casație, curca Ameliței, „chel de bărbăție“ (I, 206), tip mai îmbrobodit decât Trahanache, căci „n'ar fi putut trăi cu . . . o Ameliță văduvă de amant“ (II, 84) —, și Gigi Pavli, președinte de secție la Justiție, „porcul Ameliței“, prietenul căsniciei, căruia „racii și femeile frumoase îi dădeau o elefantină țuguire a buzei de jos“ (I, 24). Acelaș tren îl transportă, în compartiment special, pe generalul Anibal Filimon („un fel de buniucă cu cizme și mustecioară“ I, 43, „militar în creier, nu în trup“, I, 45), recapitulându-și cu sfințenie sfaturile primite la plecare dela Agripina, „hușanca lui soție“. Pe coridor pășește sfios Baby Rosenteld (Rozeanu), logodnica avocatului Marcel Lieblich, căreia îi suride realitatea vilegiaturii la Borsec. La clasa a doua, Sandina, în tovărășia ui Mihăiță și Bob, își etalează pe franțuzește situația socială și fizică, spre a pune distanță între ea și familia Guttman, care-și consumă, inelegant și fără pic de jenă, merinda usturoietă și sleioasă. Pe coridorul clasei a doua, o profesoară urâtă, Speranța Cucu dela

Constanța, își rumegă melancolia, ocolită de toți, căci (I, 88) : „Persoana ei fizică n’avea loc decât atunci când și-l cumpăra : nu=merotat. Altminteri rămânea pe delături și în picioare, nici=un bărbat necedându-i locul comodității lui“. Domnișoara Cucu, în felul ei *cuc* și *speranță vană*, se refugiază dintre streinii dela Constanța în streinătatea Borsecului (I, 142), cum ne=o sensibilizează atât de semnificativ romancierul. Muzicalitatea unei fraze sadovenești îi alină singurătatea : „Tălângile pălind lin“. Și totuși un obraz tânăr —, Mihăiță — fictivul ucigaș al lui Bob — inaugurându=și calvarul pentru ispășirea păcatului visat, o poștește blând în compartiment. Dimpotrivă, Baby Rozeanu=Rosenfeld știe să=și facă insinuant loc în izolarea generalului, ale cărui complimente sânt abundent răsplătite cu zâmbete și „oranjadă“.

Deci sumedenie de *corăbii psihice* (suflete cu istoria lor proprie) care închid ființe și existențe necunoscute, intră în relație, se ciocnesc sau se resping. Însuși acceleratul București—Toplița e un fel de arcă a lui Noe, purtând suflete mai mult sau mai puțin umane, apropiindu=se de îndobitocire sau ridicându=se până la divin. Roman=cierul coboară în afundul acestor inimi, desvăluindu=ne criptograma gestului sau vorbeii eroilor. Minciuna apare ca un imperativ fiziologic. Nu e nimeni, în acest roman, care să practice adevărul pur, cum nu există, în viața de toate zilele, om care să nu mintă măcar, odată (oricât de angelic s’ar crede!).

Bob, suflet de artist, vibrând adânc de aventurile romanelor polițiste, inventează întâmplări (deseori iperbolizând realitatea) pe care le povestește cu mare dibăcie realistă (I, 73). E minciuna apologetică, superiorizată prin fabulație contemplativă, pe care teoreticianul Ionel Teodoreanu o prezenta ca sâmbure genetic al artei. Ceilalți eroi, — ca consorțiul Amelița = Geo Lerescu = Gigi Pavli, ori familia Clarke — abuzează de minciuna instinctului de conservare, pentru a=și deghiza tâlcul însoțirii, despre care își dau bine seama, dar evită de=a=i spune pe nume. Minciuna bovarică ni=i ilustrată prin doamna Sandina Milescu, căreia, în plimbări, îi place să se fălească c’un copil „mai prețios decât un ogar“ (I, 82) și deaceea se amăgește în bucuria c’ar putea crede cineva, la Borsec, că Bob Rafael și nu Mihăiță (slujit după o boală și din cauza perioadei de prefacere prin care trecea) ar fi băiatul ei.

Minciuna deci mobilizează acțiunea din arca trenului București—Toplița, al cărui cuprins se strămută în pensiunea lui Frau Irma

Blächer dela Borsec, altă arcă, și mai adevărat *arcă a lui Noe*, unde firele încep să se'ncurce, iar oamenii apar în viul lor sens. Amelița îl vizitează pe Gigi și-l păzește de ademenirile pulpelor servantei Iulișca dela pensie. Consortul ei se definește tragicomic din îmbrățișările cu amicul Gigi Pavli și grija pentru sănătatea soțului său Geo (I, 216): „Și mâna ei care venea de pe trupul lui Gigi, bătu afectuos obrazul ciolănos al lui Geo“. Familia Clarke își ronțăie mereu plictiseala: Arthur posac, josnic; ea regretând coclaurile Olteniei. Mihăiță risipește tot mai mult singurătatea Speranței Cucu și-o acompaniază la plimbare. Generalul dă târcoale lui Baby Rosenfeld, Sandina se pierde dintr'un moment în altul tot mai mult în analiza propriului său suflet, sortit unei trăiri burgheze. Evadarea se'ndeplinește prin corespondența întreținută cu prietena Loreta Filipescu, vilegiaturistă la Tekir-Ghiol. Pentru Bob realitatea capătă interpretare artistică. Într'o scrisoare către un coleg din București, Iulișca devine amanta sa, iubită și urmărită de-un conte ungur gelos. La dejun, în sufragerie, cochetării și căutături diferite cântăresc suflete diferite. Un Don Juan, Ticu Stamate, aspiră la frăgezimea lui Baby. Mihăiță îi oferă lui Bob o corabie de hârtie, iar acesta se'nduplecă cu greu s'o prezinte Yolandei care-l privia jinduitor.

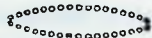
Deci tâlcul din *Arca lui Noe* ni-l înfățișază chiar primul volum cu pânzătura pe care-o țese existența în sufletul fiecărui erou. Sexualitatea își desvăluie sensul dela cele mai delicate îmbobociri până la nechezul răsunător al gesturilor și vorbelor impudice. E regretabil numai că autorul alunecă prea deseori în mrejele freudismului la modă, reducând valorificările umane la instinctele de plămădire biologică. Departe orice „pedagogie“ de critica literară! Dar iarăși, departe orice literatură de tândălirea complexului uman! Scriitorul e liber să prezinte ce-i place și cum îi place. Hâtria și inucăleala consistă însă tot în sobrietate. Infinitele aspecte ale vieții și diversitatea mijloacelor expresive își cer realizare. Abuzul însă, cedând formalismului curent, zugrumă intuiția și cade în manierism. Arghezi, dacă s'ar fi mulțumit cu cele două-trei încondeieri *mucalite* ce s'au impus artistic viziunii sale, n'ar fi ieșit din cadrul estetic, oricât de „tare“ s'ar fi înfățișat materialul de sensibilizare. Ar fi rămas unul din integralii interpreți ai naturii omenești. E dreptul *mucalitului* de-a da glas unei observații șirete, ștregărești.

Și totuși, din *Arca lui Noe* nu lipsește plastica viziune artistică. Îmbrăcămintea, toaleta, gestul, limbajul — exprimă adecvat configu-

rația psihică a eroilor. Vorba e tâlcuirea fidelă a gândului lor. Pentru corespondența dintre gândire și vorbire, reținem următoarea caracteristică a lui Carmen (I, 163): „gândul ei vorbia oltenește“. Întreg sufletul contemplativ al lui Bob, care ajustează aspectul lucrurilor după calapedul lecturilor sale, sălășluiește în limbajul livresc și pompos, cu vorbe mari și cadențate. Pentru fiecare, lumea are valoare subiectivă, determinată de sentimente, preocupări, stare fizică și influențe sociale. E o fericită pătrundere a solipsismului în care se zbate lumea modernă. Astfel, pentru Amelița, oamenii au atribute zoologice (I, 202): „Cutare era un bou. Cutare, un măgar. Cutare o hienă. Cutare femee, o iapă“. Iar, pentru Mihăiță, stinghera Speranță Cucu este „fata moșneagului“, cea din poveste, frumoasă și virtuoasă.

(Va urma)

Petru Iroaie



Toamnă în parc

Prin parcul cu rugină îmi port tăcută pasul.
Cărări șerpuitoare te'ndeamnă să le treci.
Aprinde craiul zilei și plimbă raze reci
Și peste lacul sumbru își stăruie popasul.

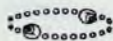
Sub domul viu de ramuri gândirea și-o apleci.
Privirea înfășoară întreg iconostasul.
Ascultți, cum vremea trece, cum moartea bate ceasul
Și sbuciumul de arbori pe umede poteci.

Prin sborul calm de frunze se deapănă imagini
Ce se îngroapă'n umbra cărărilor puslii ...
Mă impresoră norul brândușelor târzii —

Ce rășfoiesc, firave, a'sufletului pagini.
E toamnă ... Parcul plânge și daliile mor
Cu cel din urmă vâslet și vaiet de cocor ...

Cernăuți, Oct. 1938

Adelina I. Cârdei



Scrisoare inedită a lui N. Gane

I.

Și cum cu toate precizările lui I. E. Torouțiu (cf. „Făt=frumos“ 1938, 129) o seamă de „istoriografi literari“ (ca Gabriel Drăganu) continuă a ne mistifica, dând ca an al nașterii *nuvelistului* N. Gane : 1835, — sporim dovezile datei adevărate (1838!) și cu publicarea ineditei al cărei original se află în colecția noastră.

Leca Morariu

II.

17 Martie 1914 Iași

Prea Stimate D=le Morariu,

La scrisoarea Dv. din 15 Mart curent mă grăbesc a răspunde că sunt născut la 1838 Februarie 1, în orașul Folticeni, județul Suceava. Mulțumindu-vă pentru intreresul ce-mi purtați, vă rog să primiți încredințarea distinsei mele considerații.

N. Gane



POPULARE

Măi bădiță, strugur dulce,
Tot ai zis că nu te-i duce;
Tot ai zis că doară=doară,
Pân' am văzut că te gioară¹⁾;
Tot ai zis că poate=poate,
Pân' te=au pus coate la coate!...

Pălținaș cu frunze late
Pe cine vrei Doamne=a=l bate,
Bate=l cu străinătate
Și cu=un soț fără dreptate!

Dela Ileana Bujeniță (de 20 ani, știuteare de carte) din Ostrița lângă Cernăuți.
Culese de Octavia Lupu=Morariu

Pentru ineditale lui C. Porumbescu. — Am mai primit 500 lei dela d. Dr. Aurel Morariu, avocat, f. deputat Cernăuți. Deci, integral (cf. Coperta Nr. 2/1938 pag. 3): 5.805 lei. — Vivat sequens!

¹⁾ = te jură.

Vitrina cărții

Gr. Scorpan, *Elemente eminesciene în poezia lui A. Vlahuță*, Iași 1937.

Eminescopatia lui Vlahuță poate fi vădită mai drastic (și mai plastic) decum o arată strădalnica, utila amănunțire a d-lui Gr. Scorpan. D. p. cu următoarea cimilitură pe care-o punem noi.

Tinere, ce-ți strângi în palme tâmpilele înfierbântate,
Pe când mintea ta, în friguri, ca o flacăra se sbate,
Năbușită înlăuntrul, — dacă, după nopți de trudă,
Migăind vorbă cu vorbă, c'o'ndărătnicie crudă,
Ai ajuns să-ți legi în stihuri vr'o durere, s'au vr'un vis,
Nu-ți întemeia o lume de iluzii pe ce-ai scris,
Nici nu te'mbăta de vorba cui ar sta să te admire! —

Iar în lumea cea comună a visa e un pericol,
Căci de ai cumva iluzii, ești pierdut și ești ridicul.
Și deaceea de-azi nainte poți să nu mă mai întrebi,
De ce ritmul nu m'abate cu ispită dela trebi,
De ce dorm, îngrămădite între galbenele file,
Iambii suitori, troheii, săltărețele dactile.

Adecă: Cinel, cinel—ghici Vlahuță ce-i? Eminescu! Atât de Eminescu, încât cutare fragment din *Liniște* (de Vlahuță) se încheie într'un singur tot (omogen și ca tonalitate de fond și ca expresie a formei) cu cutare fragment din *Scrisoarea II-a* (de Eminescu)!

Dar-mi-te clasicul caz, trăit de subsemnatul într'un oarecare bacalaureat, unde cineva chestionând cu privire la ironia romantică a lui Eminescu, adusese vorba asupra versurilor

Dac'ar fi un foc în sobă	Ne-am pricepe'n de noi plânsul,
Mi-ar părea că suntem doi,	Eu cenușă, — el scânteii,
Aș mai sta cu el de vorbă,	Câte nu mi-ar spune dânsul
Mai uitând cele nevoi :	Din poveștile cu zmei! —

— perorând apoi despre quasi-deprecierea poetului însuși („eu cenușă”) în antiteză cu iperestimarea focului („el scânteii” — „scânteii” urmând a fi tălmăcit cu *lumină*, ca'n versul: *Văpaie!... Ce-o să-i pese lumii | Că tu te mistui luminând?*“) ... Și Când bietul candidat cuteza să îngame: „Dar versul *Eu cenușă, — el scânteii* pare-că-i din poezia *La vatra rece*”, — atunci profesorul, antrenat, ri-

posta : „Păi sigur domle ! Ce-ți spui eu ! *La vatra rece* de Eminescu :

Oblonitu-mi=a fereasta
Gerul, cu=a lui flori de gheață,
Și, în toată casa asta
Eu sânt singura viață... —

Adecă : d-l profesor se găsia în plina *Singurătate* a lui Eminescu :

Cu perdelele lăsate
Șed la masa mea de brad,
Focul pâlpâie în sobă,
Iară eu pe gânduri cad...

Și vina nu era decât iarăși a faptului că Vlahuță nu poate „să se sustragă tiranicei influențe a lui Eminescu” — vorba d-lui Scorpan (pag. 7).

Iar faptul semnalat (în infimă parte) și de d. Scorpan că'n cuitari versuri ale lui Vlahuță „sânt influențe din mai multe poezii de ale lui Eminescu” (22) și, că'n general, „la Vlahuță se contopesc mai multe elemente eminesciene” (194), — rămâne să mai fie urmărit de aci înainte. D. p. în *Sonetul* :

Dar nu'nțelegi, că e cu neputință	Uitare, vin' cu liniștea ta dulce,
O clipă să mai gust din cele duse ?...	Zi gândului că-i ceasul să se culce :
Cu farmecul durerilor răpuse,	E noapte, stinge lampa amintirii ;
Din preajmă-mi fugi, deșartă năzuință !	

Astâmpără-te, dor de vremi apuse,	Lumina-i bate'n criptă de morminte...
Prilej de nesfârșită suferință !...	Întuneco, s'adorm de aci'nainte,
S'a stins, cum nici n'ar fi avut ființă,	C'am zis de mult adio fericirii !
Frumosul vis, ce-atât de drag îmi fuse !	

— unde, deci : „farmecul durerilor apuse” — e *farmecul dureros* al lui Eminescu ; imprecăția „fugi, deșartă năzuință” e pendantul lui „Piară-mi ochii tulburători din cale” ; „Prilej de nesfârșită suferință” e perifriza lui : „Ce e amorul ? E un lung | Prilej pentru durere” ; „Uitare, vin' cu liniștea ta dulce” e numai altă fațetă a chemării : „Vino iar în sân, nepăsare tristă” ; „C'am zis de mult adio fericirii” — variantă pentru : „Deci cânturilor mele zic | Adio tuturora” etc.

Așadar : Migala d-lui Scorpan — firește, minunată — nu trebuia să neglijeze mai substanțialul. Când la Vlahuță — Eminescu urmărești juxtapunerea cuvântului *vedea* (184), sau chiar numai a cu-

vântului *clipă* (127—128), sau *înțelege* (149) sau *prea* (163), mai important e să subliniezi reproducerea¹⁾, aproape aidoma, a unui întreg vers din Eminescu:

M'a fermecat cu vr'o scânteie

Din clipa'n care ne văzum ?

(De-or trece anii)

Căci prea ne-am înțeles în toate

Din clipa'n care ne-am văzut.

(În fericire)

Decât la Eminescu apare — pentru „a turna în formă nouă limba veche și'nțeleaptă“ — aoristul arhaic²⁾ *văzum* — așa cum îl aflăm d. p. în *Psaltirea Șcheiană* pag. 149, 230, 238, sau în *Cres-tomatia* lui Cipariu (1858) 8, 14, 81, sau în *Viața și petreacerea svinților* a Mitropolitului Dosoftei (1682—1686) vezi C. Lacea în *Fünfter Jahresbericht* al lui Weigand, pag. 79.

La fel, în paralelele substantivului *piept* (163) se cerea încon-deiață atitudinea eminesceană a *capului (frunții) căzut, culcat (ră-zimat) la (pe) piept*.

De unde iarăși se evidențiază cât de intens ajunsese Vlahuță „să fie firanizat“ (ar zice d. Scorpan, pag. 3) de Eminescu.

Evident, materialul nu e tratat exhaustiv de d. Scorpan. Dar e posibilă ea oare „exhaustivitatea“ în domeniul științific ???...

Să nu uităm: Eminescianism ne impresionează a fi la Vlahuță și perifriza (mai puțin curentă) *la ce* (167, 186) = *de ce*:

La ce pustii să-ți treacă anii

(În mănăstire)

La ce vrei să se risipească

Atâtea visuri înzădar ?

La ce comoara ta firească

Să ți-o îngropi ca un avar ?

(Ce fericiri am fi împreună !)

La ce simțirea crudă a stânsului noroc

Să nu se stâng' asemeni, ci'n veci să stea

[pe loc ?

Tot alte unde-i sună aceluiași pârâu :

La ce statornicia părerilor de rău

Când prin această lume să trecem ne e scris

Ca visul unei umbre și umbra unui vis ?

La ce de-acu'nainte tu grija mea s'o porți ?

La ce să măsurii anii ce zboară peste morți ?

(Despărțire)

¹⁾ Asemene congruențe nu sunt prea izolate. Cf. d. p. cazul Iosif—Anghel: Versul lui Șt. O. Iosif *Un voinic pe-un murg călare trecut deadreptul la Goga* :

Trece'n sus, pe plai în sus,

Suie'n pas domol răzorul

Un voinic pe-un murg călare

Un voinic pe murg călare ...

(Iosif, *Cântec*)

(Goga, *Pribeag*)

Prima mențiune a acestei paralele Iosif—Goga ne-o servia d. Victor Morariu (în „Junimea literară“ An. II 1905, 174). Pentru altă, mai largă coincidență (Coșbuc, *Colindătorii* — Șt. O. Iosif, *Noaptea Crăciunului*) cf. E. Ar. Zaharia în „Făt-Frumos“, An. XI 1936, 190.

²⁾ Cf. Leca Morariu, *Eminescene* 1937, 9.

Elocvent e faptul că, atunci când bucovineanul Adrian Forgaci (1878—1907) — fericit dotat talent, atât de rapid apus — se închină *Lui Eminescu*¹⁾, versul lui se'nstrună în acelaș reflex eminescian :

Și dacă'n stele n'ar fi scris,	Și dacă'n lume n'ar mai fi
Că viața e ferice,	Nimic, din cât se spune,
La ce=am visa atâta vis	La ce=am spera și ne=am gândi
De fericire=aice ?	La vremile mai bune ?

Dar devotata muncă a d-ului Gr. Scorpan trebuia s'ajungă și la substanțiale precizări ; ca d. p. următoarele : „Această îmbinare de vis și realitate menține lirismul eminescian într'o atmosferă specială, în care sânt posibile și cele mai înalte sentimente. Ea crează interior *armonia* caracteristică poeziei lui Eminescu“ (27) ; „Vlahuță este *eminescian* chiar atunci când exprimă sentimente opuse celor întâlnite în poezia lui Eminescu“ (37) ; „expresia lui Eminescu este sintetică. Ceia (sic = ceea) ce la Vlahuță este comparație, la Eminescu devine metaforă“ (41) ; „avem de multe ori impresia că foarte mulți *termeni eminescieni* sufăr o *diminuare* al (sic = a) întregului conținut, și efectiv și noțional, când sânt întrebuințați în poezia lui Vlahuță“ (192).

Incidental (84 și 207), și prețioasa adurmecare a unui reflex eminescian²⁾ la Alecsandri ! Rima *haos=repaos* (ca'n *Luceafărul* lui Eminescu) în strofa a 2=a din *Imn către soare*, poezie „de bătrâneță“ a lui Alecsandri :

Atunci o liniștire profundă s'a lătit
Pe neagra frământare ce clocotia în haos
Și, lumile gustat=au întâiul lor repaos...

Ne putea însă lipsi d. Scorpan de câteva afirmații, pe cât de apodictice și dogmatiste, pe atâta de îndoielnice și iresistente, ca :

1) Cităm după manuscrisul original, pus nouă la dispoziție de d. Filimon Taniac.

2) Precum, invers, noi bănuim în adjectivarea substantivului *fecioară* din *Călin* III (cf. pag. 154) : „Pentru-o *inimă fecioară* mândru idol ți=ai ales“ — ecoul *ace=luiaș* transfert sintactic din Alecsandri, în fabricația pretins=populară a lui Alecsandri :

Dacă vrei dragoste=aprinsă,
Adă=mi gură neatinsă,
Și o *inimă fecioară*
Ca apa dela izvoară —

pe care Maiorescu, în dezorientarea sa folclorică (cf. Leca Morariu, *Pentru cântecul popular* 1938, 24—27 și 30—32), o cita ca dovadă de *frumuseță* a „poeziei“ *populare* ! — deci iarăși o paralelă Eminescu=Aleksandri (Cf. I. M. Rașcu, *Eminescu și Alecsandri* 1936).

„Eminescu nu a (= n'a) putut simți fericirea deplină și statornică iubirii, pentru că veșnic (sic) a fost urmărit de gândul că nu poate exista contopire desăvârșită a sufletelor, din cauza imposibilității ca iubita să-l înțeleagă“ (37); „Sentimentul fericirii nu poate da impulsuri puternice creației artistice“ (198).

Și care poate fi rostul unui asemenea început de capitol: „G. Ibrăileanu . . . arată că ceia (= ceea) ce-l deosebește pe acesta (= Vlahuță) de Eminescu este lipsa sentimentului naturii“ (92) — pentru cel ce avea să ne înfățișeze *România pitorească* ? !

Concomitent cu calificativul *alb* la Eminescu (216) se impunea menționarea (orât de tangențială) a ceea ce-a arătat Bogdan-Duică (în Buletinul „Mihai Eminescu“ An. III 1932, 58—60): că *alb* la Eminescu are o de tot deosebită semnificație.

Rectificăm apoi trei dintre greșelile de tipar mai deochiate: nu *vremurilor*, ci *vremilor* în versul lui Vlahuță: „Toate-au isvorit, în noptea vremurilor (sic), dintr'un atom“ (88)—cf. Vlahuță, *Poezii* 1909, 171 sau *Poezii 1880—1917*, 146; nu *clampa*, ci *cleampa* la Eminescu: „Când aud că sare clampa (sic)“ (148); nu: „S'a dus *no-roc*ul“ (158) ci: „S'a dus *amorul*“.

Și — last, not least — câteva chestiuni de formă, de stil așa cum le reclamă azi (de ce n'a n spune-o !) școala stilistică bucovineană !

Într-întâi, chestiunea, mai mult de *fond* decât de *formă*, a puerilului *superlativ gratuit*¹⁾, a exagerației: „Domină în acest volum *toate* caracterele pesimismului eminescian. Faptul acesta este foarte explicabil când ne gândim că în *toată* vremea dintre . . .“ (9); „Eminescu a dat formă desăvârșită *tuturor* năzuințelor caracteristice epocii sale“ (42); „Comparația . . . scoate în evidență *tot* ceia (= ceea) ce deosebește pe Vlahuță de Eminescu“ (50); „În cazul de față, el (=cuvântul *mândru*) întrunește și *toate* acele însușiri estetice, . . . și calitățile spirituale, care se exteriorizează în *toate* manifestările iubitului“ (53); „În această stare, *tot* ceia (=ceea) ce sbuciumă omenirea *în-treagă*, dela *cele mai înalte* idealuri până la *cele mai meschine* năzuințe, *nu poate fi decât* obiect de senină contemplație“ (94); „*Toate* aceste mărunte analize scot în evidență *toată* deosebirea între două structuri . . .“ (192); „*Oricine* poate constata influența versurilor citate de Eminescu în cele ale lui Vlahuță“ (76); „*Cel dintâi* poet, la care se observă o *perfectă* armonie între forma . . . și fondul . . .“ (100);

¹⁾ Vestejit de noi și la Maiorescu (cf. Leca Morariu: *Maiorescu și neologismul* 1937, 4 Notă).

„Eminescu *nu are nimic* din ceia (= ceea) ce s'a numit muncă, exercițiu...” (101); „*acel* sentiment metafizic al existenței (= existenței), care colorează *întreaga* poezie a lui Eminescu” (201).

Apoi chestiuni de *formă*. Adecă :

Repetarea molestă (care ne-a distonat acu în *superlativul gratuit*) : „Eminescu l-a redat (scilicet : cuvântul „cădea”) . . . , încă drându-l în ambianța în care își păstrează *toată* valoarea sa afectivă. De aici a trecut în poezia lui Vlahuță. Pentru acesta . . . verbul „cădea” cuprinde . . . *tot* înțelesul acceptării . . . Mai observăm că Eminescu așează acest termen esențial în rimă, concentrând în el *toată* dorința . . .” (193); — *Acest* sentiment . . . este exprimat prin . . . *Acest* proces este ușor de explicat . . .” (26); „*Acest* termen a devenit simbolic, adecă a concentrat în el tot sentimentul exprimat în *această* parte a poeziei lui Eminescu” (192); — „Steaua cu lumina ei rece sugerează *toată* distanța care desparte pe *acel căre* . . .” (68); — „Din cauza aceasta, avem de *multe*¹⁾ ori impresia că foarte *mulți* termeni . . .” (192); — „La atâta se reduce *noutatea* expresiei *noului*¹⁾ sentiment . . .” (198); — *să ne facă să simțim*” (200); — și mai ales ravagiile penibilei obsesii a a d-lui Scorpan *redau*, în accepțiunea francezului²⁾ *rendre* = înfățișez, exprim. Cf. în aceeași pag. 94 : „În Scrisoarea I, Eminescu ne-a redat *acea* stare de liniște . . .” — și : „Când Vlahuță, în poezia *Dormi în pace*, a încercat *să redea* același sentiment”; — sau în aceeași pag. 192 : „pentru a reda . . . imposibilitatea spiritului nostru de a . . .” — și : „Când Vlahuță a voit *să redea* un sentiment analog . . .” Dar iată o aproximativă frecvență a acestui franțuzism : 22 (de 2 ori) 27, 29, 31, 34, 50, 51, 63, 64, 68, 73, 78, 82, 84, 85, 86, 94 (de 2 ori), 99, 102, 108, 164, 192 (de 2 ori), 193, 194, 195 !

Și iată-ne ajunși (cu acest franțuzism) la : *Elementul impropriu*. Deci alte *elemente improprii* !

Germanismul : „nu *i-a* reușit” (78) = Es ist ihm nicht gelungen !” Expresia românească e : *n'a izbutit, n'a reușit* !

Pentru impersonalul impropriu : „în această poezie *se tratează* aceeași (= aceeași) temă” (59) cf. eseul nostru *Impersonalul român* în „Făt=frumos” 1938, 143—144.

Lexic impropriu, reprezentat prin - a) seria creațiilor de eprubetă

¹⁾ N. B. — În cazul d-lui Scorpan ne îndoim că *această* repetare ar fi fost intenționată, voită de o anumită pointe stilistică . . .

²⁾ Alt *redau* (deci nu galicism !) e cel al lui Eminescu : „Redă-mi comara unei clipe” (*Te duci* . . .); „Ca să pot muri liniștit, pe mine | Mie redă-mă !” (Odă).

și de laborator ¹⁾: *înrăurire* pag. 3, deși d-l Scorpan nimereste să facă uz și de sprintenul neologism *influență* cf. pag. 7, 22, 49, 92, 93, 95, 191, 138, 200, *influențat* 92, 93, 196, 197; *cerință*²⁾ pag. 71 — în loc de: *exigență*; *însușire* pag. 100 = *particularitate*; *conștiinciozitate*¹⁾ pag. 121 = *scrupulositate*; — b) alte deochietisme: *colosal* 1; *francamente* 11.

Alte elemente improprii: Pronumele *ea* în loc de *dânsa* (problemă vrednică de specială atenție, această neglijare a pronumelui *dânsul*...): „Concepția filosofică despre creația lumii, așa cum este ea înfățișată în...” (86); îndreaptă: ...*asa cum dânsa e înfățișată în*...; — Expresia primitivă *spune*, în fraza: „Și mai departe ne spune”... (86).

Topica improprie: „Mai departe, ... arată Vlahuță” 74 pen-tru: *Vlahuță arată*; „Cu aceiași termeni a redat Eminescu sentimentul” 82 = ... *Eminescu a exprimat sentimentul*; „așa cum este ea înfățișată în...” 86 = *asa cum dânsa e*...; „În genere, i-a lipsit lui Vlahuță și o concepție unitară...” 200 = *lui V. i-a lipsit și o*...; — Și cazul special de topică a lui *însă*: „însă nu-i nevoie să...” 26 — emendează: *nu-i însă nevoie să*.

Articolul nehotărît abuziv, prisoselnic: „Ele sânt de o cu totul altă natură decât...” 11; „într'un contact cât mai direct” 130 = *în contact cât mai*; „la Vlahuță devine o simplă încântare de moment” 194...

Cacofoniile: „adâncă, care” 44; „puternică care” 58; „tot atât de puternică cași...” 198.

Și asperitatea sintactică: „acest gest pe lângă că este inutil. . .”(44).

¹⁾ cf. Leca Morariu, *Maiorescu și neologismul* 19.

²⁾ Penibilă obsesie a d-lui D. Caracostea în *Arta cuvântului la Eminescu* 1938, întrebuințată de d-sa chiar de 2 ori în pag. XV, XVI, XXIII, XXIV, XXXIII, 14, 41, 119 și 156, — de 3 ori în pag. XX, de 4 ori în pag. XVIII, de 26 ori în alte pagini — precum, în general, repetarea molestă constituie una din cele mai stridente deficiențe ale d-lui D. Caracostea. Deochiatul ardelenism *învăderez* (care neaoș-românește se traduce cu *vădesc*, iar neologicește cu *evidențiez*) îl întâlnim, ibidem, la D-sa de 2 ori în paginile XVI, 12, 39, 83, 95, 96, 258, 299, 276, de 3 ori în pag. 94, 102, 109 și de 57 ori apoi. Alte similare mecanizări: a) speci-menele lexice *axa* (în pag. 353 chiar de 2 ori), *cert, înalt* (în pag. 319 de 2 ori, în 318 chiar de 4 ori), *innic* (în pag. 338 de 3 ori), *răspicat* (în 302 de 2 ori); b) expresiile cu *necesitate* (în pag. 200 de 2 ori), *pe linia*..., *face una cu*; c) ficurile verbale *inima poemei, ceva mai mult* (= ba mai mult); d) ficurile dascălesco-profesorale: *nu este o întămplare că*...; *se naște astfel întrebarea*... etc. etc. etc. — stângăcii cari dovedesc nearta cuvântului la D. Caracostea!

Apoi greșelile de — gramatică și „ortografie“ :

Falsul acord al articolului pronominal : „cauze imediate, . . . a (sic) unei stări de fapt“ 79 ; o *diminuire al* (sic) întregului conținut“ 192.

Genetivele : inteligenții 79 ; existenții 194 și 201 — de parcă am fi în *Spațiul mioritic* (1936) al lui L. Blaga, unde stăm în fața inconsecvenței : transcendenții 83, echivalenții 173, existenții 210, — dar : arhitecturii 87—88, bisericii, reformațiunii 88, luminei 89, lunei 101, gândirii 211, găsirii 223, constituirii 240, — față de : problemei salvării 72, mântuirii 115, luminii 115, literaturii 164, empatiei 172.

Grafia, oglindă a unui fonetism neromân (german !) : „perzistă“ 36 (= persistă !).

Grafia, dovadă a unui fonetism caduc, — întrucât în toate cazurile citate subsistă forma singularului feminin, cu un *e* mai deschis (aceea), nu pluralul masculin (aceea) cu un *e* închis. Recomandăm deci ca feminin scrierea : cea ce, aceea, aceeași, deaceea, nu scrisul d-lui Scorpan : cea-ce 41, 50, 58, 59, 120, 191², 192, 194, 196 ; aceia 47, 84, 191 ; aceiași 20, 30, 42, 47, 75, 76, 95, 103, 105, 106, 137², 153, 200 ; de aceia (noi scriem într'un singur cuvânt : deaceea) 114, 191, 197.

Și — nu ne încântă nici titlul chilometric : *Elemente eminesciene* (= *eminescene* !) în poezia lui A. Vlahuță (deci nu în poezia lui Gheorghe Vlahuță ! . . .), unde puteai spune : *Elemente eminescene la Vlahuță*, sau : *Eminescianismul lui Vlahuță* etc.

Leca Morariu

* * *

O nouă istorie a literaturii române. — Publicată la Paris, *Paranorama de la littérature roumaine* a d-lui B. Munteanu este cea mai nouă și, se pare, mai la curent cu mișcarea literară românească. Observi dela început o anumită predilecție pentru calificative. Ex. : Maiorescu, un profesor de disciplină ; Cerna, sau optimismul patetic ; Brătescu-Voinești : drama selecțiunii naturale și sociale ; Eminescu, poet universal și teoretician național ; Iorga și cruciada naționalismului ; Slavici, realismul țărănesc cu bază etică ; Vlahuță, poet misionar ; Coșbuc, expresia rasei ; Goga, irendentismul profetic.

Creangă și Odobescu sunt „creatori de stil“. Pentru cei mai noi, caracterizări ca acestea : Agârbiceanu și realitățile ardelenesti ;

Rebreanu, spectatorul imposibil; Mihăescu¹⁾, sau psihologia demonstrativă; Teodorăanu, sau analiza metaforică; Minulescu, simbolism grandilocvent; Bacovia, simbolism fără muzică, ș. m. d.

E. Ar. Zaharia

oooOooo

Multe și mărunte . . .

Pisanismului! — Iubitorului de citate solemne, mentorului filologiei lui Ștefan Popescu, — lui T. Pisani deci, o nouă dedicație (după Dr. Hermann Schrader, *Der Bilderschmuck der deutschen Sprache*, Ed. II, Weimar 1894 pag. XIV: „Im Allgemeinen habe ich die Erfahrung gemacht, wie schon Viele: je einseitiger und unwissender derjenige ist, welcher widersprechen oder tadeln will, desto dreister spricht er ab und desto anmaßender verdammt er jede andre Ansicht als die seine“.

*

N. Gane, Primar al Iașilor. — Pentru cercetările noastre în N. Gane, având nevoie de informații precise asupra cronologiei lui Gane ca Primar al Iașului, d. Vasile Ciurea (părintele minunii de Muzeu Folticenean) ne comunică următoarele „cât mai exacte“ date. Gane a fost Primar în 5 rânduri: 1) 17 Iunie 1872—19 Mai 1876; 2) 27 Aprilie 1881—23 Iunie 1881; 3) 4 Iunie 1887—4 Martie 1888; 4) 11 Ian. 1896—22 Aprilie 1899; și 5) 14 Iulie 1907—6 Ian. 1911. — Muzeul Fălticeniilor păstrează și o adresă²⁾ de mulțumită (datată: *Iași 10/22 Iunie 1873*) a Regelui Carol către Primarul N. Gane.

* * *

Șnapan. — Pe când noi, șnapanul nostru îl derivăm din francezul *chenapan*, Oskar Weise (în *Unsere Muttersprache* 1902, 112 și 1929 Ed. XI 100, apoi în *Ästhetik der deutschen Sprache* 1915, 100) vede în același caz o metaforă: *Schnapphahn!* Nu cumva cu concursul *etimologiei populare*??

L. M.

* * *

Em. Grigorovița calomniat? — Sub titlul *Profesorul de germană*, însemnări dintr-o bancă de liceu, d-l A. Nour, publică următoarele (în chip de schiță umoristică!) în *Universul Literar* XLVII Nr. 22 din 16 Iulie 1938: „Era o matahală de om cât toate zilele. Când intra în clasă, trupul nalt și gros abia încăpea pe ușe. Era un adevărat uriaș, sau mintea noastră exagera proporțiile? Pe umerii lași și puțternici purta un cap mare și colțuros cu figură prelungă pe care obrații rumeni păreau două cataplasme de carne, împreunate sub bărbie, într-o gușe arătoasă și plină. Niște ochi mici și leneși cari pâlpâiau anevoie pe dedesubtul unui stuf de sprâncene cărunte, păreau că râd mereu. Numai vocea, caldă și domoală, avea o notă gravă de bas și-o muzicalitate deosebită, care îți cucerea auzul. În toată această înfățișare

¹⁾ Despre *creaturile robuste* ale romancierului și *sensul optimist al operei* (v. *Panorama* pag. 246) s'exprimase atât de plastic Leca Morariu, evidențiind *caracterul oltenesc al operei cârdăitoare de viață*.

²⁾ O publicăm cândva — grație aceleiași amabile condescendențe a d-lui V. Ciurea.

părea un om ostenit, deși nu-l robise bătrânețea, și sătul de ritmul monoton al orelor de școală". Apoi: „Ce ciudat om era Grigoriu! La fiecare oră aducea scoarțe nouă la catalog și le făcea praf în capul lui Popescu Traian. Fără nici un cuvânt de cicală sau de imputare, cum intra pe ușe, se îndrepta la banca (!) cu pricina și își descărca mânia cu gestul cel mai firesc din lume. Scena din prima oră se repeta astfel cu o regularitate de ceasornic, iar după ploaia de lovituri nu uita niciodată să adauge: — Drăguță, mata ești un mare măgar!" Sau: „După zilele lungi de iarnă, în care orele de germană mergeau încet și greoi, venise o primăvară caldă, cu soare, flori și cântec. Profesorul, absent totdeauna dela orice stăruință, se chinuia grozav să ne învețe regulile limbii lui Schiller și să ne redea în românește bucăți din literatură clasică germană. În toată ființa lui se simțea o adâncă oboseală și un desgust pentru tot ceea ce făcea. Era totdeauna stăpânit de preocupări și de gânduri care-l duceau aiurea: departe de școală și de toată lumea în care își risipia zilele".

Pentru conformitate E. Ar. Zaharia

* * *

Pentru Nicu Gane. — Ceeace n'a făcut P. V. Haneș în „presumțioasă și diletantă" *Histoire de la littérature roumaine*¹⁾ și nu știe nici Gabriel Drăgan, se pare că împlinește noua *Panorama de la littérature roumaine contemporaine* a d-lui B. Munteanu (Paris, 1938), care, pe lângă data exactă a nașterii, îi dedică aproape 11 rânduri (pag. 66) deși nu tocmai juste („povestirea lui Gane e lipsită în general de naturalețe și intensitate" (de naturel et d'intensité").

* * *

Pentru bibliografia lui G. Bogdan-Duică²⁾. — 1. Poezii populare de I. G. Bibicescu, *Gazeta Bucovinei*, Cernăuți 1894, an. IV, Nr. 24. 2. C. Sandu-Aldea, *Luceafărul*, an. V, pag. 114—115. 3. Revizorul școlar Eminescu, *Vremea nouă*, București 1912, an. II, Nr. 8—9, pag. 21—24. 4. I. Brătescu-Voinești, *Cosânzeana*, Cluj 1926, an. X, pag. 466—467. 5. Pillat și Perpesiciu: *Antologia poezilor de azi, Cele trei Crișuri*, an. VII, pag. 110—111. 6. Încă un folclorist saxo-român, *Anuarul Arhivei de folclor*, Cluj 1933, pag. 217—220. 7. Despre tineret (Ultimul manuscris al lui G. Bogdan-Duică), *Cuget clar*, an. II, Nr. 42, pag. 657—658 (28 Aprilie 1938).

E. Ar. Zaharia

○○○@○○○

POPULARE

Cu bărbatul cât un steag,
Foame=a dracului ce trag!
Da de foame=ar fi ce=ar fi;
N'ai cu ce te învăli!

Frunză verde, foaie lată
Decât cu urātu'n vatră,
Mai bine cu mândra'n șatră,
Să mănânci pâne uscată!

Din Prevorochie (Bucovina) culese de Octavia Lupu-Morariu

¹⁾ Vezi: Leca Morariu, *Bucovineanul N. Gane*, Cernăuți 1938 pag. 19.

²⁾ Necuprinse în bibliografiile publicate până acum de I. Crăciun și I. Breazu, Cluj 1935 și 1936.

CRONICĂ

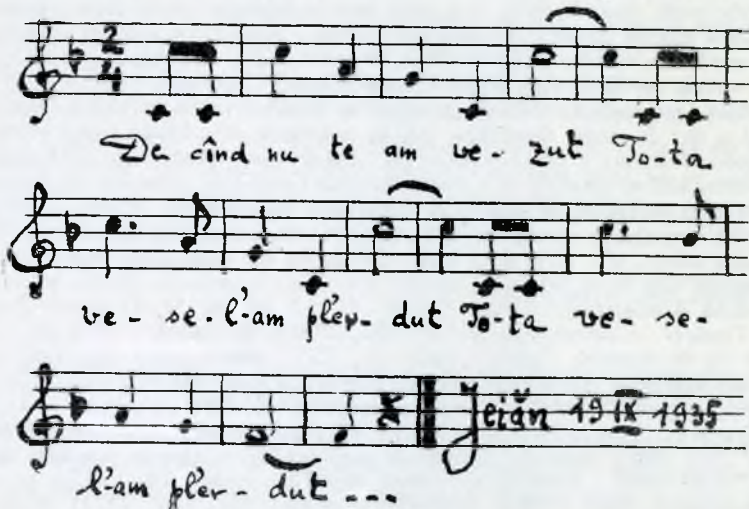
Răboj. — Năboiește superficialitatea pe toate făgașurile publicisticii noastre! Cetim d. p. în „Convorbiri literare” 1937 următoarea deșănțată și grătită (!) reclama: „subliniem încă odată opera cu adevărat românească pe care o înfăptuiește profesorul N. Cartoian și distinșii săi colaboratori, prin reeditarea și comentarea științifică a scrierilor noștri clasici” (505) Și: „prin munca migăloasă ce au depus pentru reconstituirea textului autentic al operii (sic! citește: operei!) pe care au editat-o, cât și prin prețioasele introduceri documentate și nenumăratele note explicative ce însoțesc fiecare volum, au făcut din colecția *Clasicii Români Comentati*, singura sursă unde cercetătorul poate apela, cu certitudinea că nu va fi indus în eroare nici de trunchierea textului și nici de erorile tipografice, atât de abundente în celelalte ediții” (504). Dar cu articolul *Maltratare a lui Alecsandri* (în „Făt-frumos” 1935, 127—130) dovediam cât de lamentabil se prezintă, în *Clasicii Români Comentati*, comediile lui Alecsandri. Și vom arăta în curând ce spaimă de ediție sunt *Nuvelele lui Slavici* „comentate” de Scarlat Struțeanu în aceeași colecție, — unde nici măcar titlul operelor lui Slavici nu e citat corect; cf.: „Din două luni” (24) în loc de *Din două luni*; „Cel din urmă armăș” (24, 36 și 39) în loc de *Cel din urmă Armaș* (= cel din urmă vlăstar din familia Armășeștilor); „Popa Tandă” (17, 25, 29, 33, 37, 41 și 65) în loc de *Popa Tanda* (v. „Convorbiri literare” IX. 1875—1876, 88, 93, 94); „Budulea Taichii” (81) în loc de *Budulea Taichii* („Conv. lit.” XIV 1880—1881, 93, 136); — ca să nu mai vorbim de greșelile din textul lui Slavici: „a lesne” (43) = *a lene* („Conv. lit.” IX 289); „Drum că acela” (77) = *ca acela* („C. l.” IX 99); „la prașilă” = *la prașilă* (prașilă cu accentul pe a! cf. „C. l.” XIV 97); „solomonarii” (123) = *solomonarii* („C. l.” XIV 140); „cam pe jumătate de gură” (128) = *cam cu jumătate de gură* („C. l.” XIV 143); „Acum se (sic) bătuse vântul din partea aceea” (157) = *Acum bătuse vântul* („C. l.” XII 1878—1879, 430); „pe laia” (171) = *pe laia* („C. l.” XII 437); „cloșca cu puii” (179) = *cloșca cu pui* („C. l.” XII 441) etc. Iată deci „singura sursă unde cercetătorul poate apela, cu certitudinea că nu va fi indus în eroare . . .” — În „Cuget moldovenesc” (Bălți) An. VII 1938 Nr. 8—10 un biet S. Varzaru continuă a mistifica (. . . doar lumea basarabeană), asupra inepțiilor istorico-literare debitate de faimosul eminescolog G. Călinescu. Aceasta cu prilejul recentei deformări a lui Creangă, prin acelaș nedesmințit G. Călinescu (*Viața lui Ion Creangă* 1938). Și glăsuiește spanacul d-lui Varzaru: „Nu trecu mult și asaltul (chipurile, asaltul lui G. Călinescu asupra lui — Eminescu!) porni, iar cetatea fu cucerită. Meritul acesta îi revine d-lui G. Călinescu. La început a apărut *Viața lui M. Eminescu*, apoi opera mult măhnitului poet în cinci volume . . . Deci: *Opera mult măhnitului poet*! Încheierea acestei verze: „Ca și *Viața lui Eminescu*, biografia lui Creangă îmbină erudiția cu talentul . . .” Etc. Biată Basarabie! — „Însemnări ieșene” Nr. 12 din 1938 prezintă: „Bustul lui Mihai Eminescu, executat de profesorul D. Loghin, bust care se va ridica la Suceava, în luna Mai, 1939”! Deci — bust fără concurs! Fiindcă la concurs ar fi biruit, poate . . . acel unic plămuitor al lui C. Porumbescu: *Ioan Cârdei* . . . Se pare că simulacrul de S. Fl. Marian, din coasta liceului „Ștefan cel Mare” își caută pendantul! — În „Glasul Muntelui” (Câmpulungul-Bucovinei) Nr. 158 din 7 Sept. 1938, osârdnicul nostru colaborator d. Filimon Taniac pornește altă serie de articole (cu ilustrațiuni) despre *Frumusețea vechilor manuscrise bisericești*. — Elogioase mențiuni asupra editorialului d-lui Victor Morariu, *Pentru prietenia româno-cehoslovacă* (v. „Făt-frumos” 1938 Nr. 1) în „Nymburske Listy” (dela Nymburk, 20 Mai 1928) și’n „Piseke Listy” (dela Pisek, 26 Mai 1938). — Rectorul Ion I. Nistor continuă a ne prezenta un *Anuar* al Universității Caroline (pe 1936/1937); obicei binevenit, iar, prin faptul că aduce și rapoarte despre publicațiunile d-lor profesori, — prilej de îmbujorare . . .

* * *

O rară danie culturală. — Prețioasele trei manuscrise — C. Porumbescu (între cari două superlativ=inedite), semnalate de noi în articolul *C. Porumbescu inedite* („Făt-frumos” 1936, 272—273), au ajuns (în 8 Octomvrie 1938) ca danie din partea celui ce le-a salvat: **Dr. Aurel Morariu** (Cernăuți), în posesiunea Muzeului *Porumbescu* (Suceava). Și iarăși, altă dovadă de generos bucovinism cultural! **L. M.**

Un înalt Institut de cultură. — După ce, în toată nedotarea sa bugetară (pentru publicațiuni), *Seminarul Român* dela Universitatea „Regele Carol II” a putut ajunge din 1935 până azi, la a 23-a publicație ¹⁾, era preafiresc lucru ca din asemenea in-

De cînd nu te am văzut...



Cîntec popular istroromân după P. Iroaie (1936)

cîntă să odrăslească la data de 8 Octomvre 1938, noul *Institut de literatură* de pe lângă Universitatea Cernăuțeană. Institutul se va prezenta — speră — și cu un buletin de studii literare.

El. P.

* * *

A doua Expoziție istro-română la Cernăuți. — După Expoziția istro-română organizată în 1937, cu prilejul Expoziției jubilară a *Societății pentru cultură*, recenta etalare a cărții italiene dela Universitatea „Regele Carol II” din Cernăuți ne-a înfățișat a doua, atât de vie prezentare istro-română. A fost acesta un preafericit gând de a evidenția, între raporturile culturale italo-române, afirmarea problemei istro-române. D-l Rector Ion I. Nistor și d. director al bibl. univ. E. Păunel au binemeritat astfel specială recunoștință. Cum apoi între tusaltru Universitățile românești, Alma Mater Carolina deține — fără îndoială — locul întâi în cercetarea Istro-Românilor prin acțiunea inițiată de d. prof. univ. Dr. Leca Morariu și prelungită în contribuțiile d-lor P. Iroaie și Tr. Cantemir, — s'a putut întâmpla că distinsul nostru oaspe italian d. M. Bontempelli a manifestat o de tot deosebită atenție față de bogatele colecții istro-române dela Cernăuți.

(După „Glasul Bucovinei” An. XXI Nr. 5512 din 25 Dec. 1938)

* * *

Mențiune. — În D. Caracostea *Arta cuvîntului la Eminescu*, cu satisfacție îl găsim citat (și la bibliografi) pe d-l Em. Haivas, harnicul cercetător, promovat de Universitatea Cernăuțeană, fie chiar, în următoarea stilizare: „Astăzi, concepția despre aliterare este mai largă. O dovadă recentă o avem în lucrarea d-lui Em. Haivas, *Aliterarea'n poezia română* (1937)”. E. Ar. Z.

¹⁾ Vezi-le menționate în „Făt-frumos” 1937, 193, — serie care a continuat cu: 18. Tiberiu Crudu, *Spre sara lui Sf. Vasile*, Cernăuți 1938; 19. Traian Cantemir, *Istro-Românii (Nunta)*, Cernăuți 1938; 20. Leca Morariu, *Bucovineanul N. Gane*, Cernăuți 1938; 21. Leca Morariu, *Cărturăria lui Ilie Eminovici*, Cernăuți 1938; 22. Leca Morariu, *Irachie Porumbescu*, Cernăuți 1938; 23. Petru Iroaie, *Poezia autentic-populară*, Iași 1938.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :
CERNĂUȚI, str. Munteniei 14

ABONAMENTUL (achitat numai anticipativ)

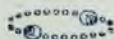
În Țară : 200 lei pe an

În Străinătate : 300 lei pe an

Colaboratorii plătesc numai 100 lei pe an

CUPRINSUL :

- Leca Morariu „Zimbrul Moldovei“ în variantă (Din versificația lui Iraclie Porumbescu)
- Adelina I. Cârdei La un mormânt (Versuri)
- Aurel V. Sânger Endymion (Versuri)
- Corneliu Gheorghian Alte tablouri de Bucevschi la Viena
- Ion Cârdei Primește-mă (Versuri)
- Leca Morariu Fluturile (trad. din Heinrich von Schullern)
- Reinhold Scheibler Mir geigt der Tod (trad. din Goga; Versuri)
- Victor P. Costa Epigrame (Versuri)
- Artur Bosch So lockt Paris durch Lieder (trad. din Șt. O. Iosif; Versuri)
- Petru Iroaie Ionel Teodoreanu (continuare)
- Adelina I. Cârdei Toamnă în parc (Versuri)
- N. Gane Scrisoare inedită (1914)
- Octavia Lupu-Morariu Populare (Versuri)
- * * * Dr. Aurel Morariu pentru ineditale lui C. Porumbescu
- Leca Morariu și E. Ar.
Zaharia Vitrina cărții
- Leca Morariu și E. Ar.
Zaharia Multe și mărunte . . .
- Octavia Lupu-Morariu Populare (Versuri)
- Leca Morariu, Elena Popescu, „Glasul Bucovinei“
și E. Ar. Zaharia Cronică





BIBLIOGRAFIE

- Leca Morariu, *Cărturăria lui Ilie Eminovici*, Cernăuți 1938.
 Dr. Ioan Zugrav, *Un manuscris din anul 1419 al Liturghiei Sf. Vasilie cel Mare*, Cernăuți 1938.
 Eugen I. Păunel *Biblioteca Universității 1936/1937*, Cernăuți 1938.
 Constantin Turtureanu, *În vâltoarea războiului (1914—1919)*, Cernăuți 1938.
 Apolo Bolovan, *Cătrenele mele*, Cernăuți 1937.
 E. Ar. Zaharia, *Revista Nouă 1887—1895, Indice bibliografic : Poezia*, Rădăuți 1938.
 Dr. Virgil Tempeanu, *Marele negustor german, după... Th. Mann*, Folticeni 1938.
 Dr. Virgil Tempeanu, *Sippenfeindschaft und Wiedervergeltung im Nibelungenlied*, Folticeni 1938.
 I. M. Dimitrescu, *Ținutul Jertfei (Județul Putna...)*, Focșani 1938.
 I. M. Dimitrescu, *În fața Măgurii*, Focșani 1938.
 Romulus Vulcănescu, *Scurtă privire asupra mitologiei românești*, Craiova 1938.
 Nicolae Țimiraș, *Căntece de cristal*, (2 volume de trad. din Lisle, Prudhomme, Heredia, Verlaine, Régner, Samain) București.
 Emanoil Bucuța, *Pietre de vad*, București 1937.
 D. Murărașu, *Romanțări și pseudo-știință literară*, București 1938.
 Vasile Săveanu, *Lieux-dits de Meurthe et Moselle (Etude toponymique)*, București 1937.
 Anna Siciliano, *Sulla rivolta di Palermo del 1647*, Palermo 1938.
 Petru Iroaie, *Espressione epistolare contadinesca*, Firenze 1937.
 Jean Sykouris, *Philologie et vie*, Budapest 1938.
 Bruno Migliorini, *Lingua contemporanea*, Firenze 1938.

De-ale administrației lui „Făt-frumos“

Și-au mai achitat abonamentul: Accademia di Romania, 10/9 c.: 250 lei — finea 1938; d. Zah. Macovei, 13/9 c.: 100 lei — finea 1938; d. Ciprian Rațiu, 13/9 c.: 300 lei rest pe 1937 și 1938; Păr. Fabian Bednarescu, 13/9 c.: 100 lei pe 1937 și parte pe 1938; d. Mircea Turcan, 15/9 c.: 100 lei — finea 1938; d. Anton Popovici, 16/9 c.: 200 lei pe 1936 și 1937; d. Dr. C. Șotropa, 16/9 c.: 100 lei — finea 1938; Soc. p. cultură, 16/9 c.: 280 lei rest 1937 și 1938; d. Alex. Vasiliu, 17/9 c.: 200 lei — finea 1938; Biblioteca Poporului, Silistra, 17/9 c.: 120 lei — finea 1938; d. Nic. Grămadă, 19/9 c.: 200 lei — finea 1938; d. Dr. Traian Croitoriu, 22/9 c.: 100 lei abia pe 1936; Liceul „Roman Vodă”, Roman, 22/9 c.: 200 lei — finea 1938; d. Dr. Minodor Bendeveschi, 22/9 c.: 400 lei pe 1937 și 1938; d. I. Armean, 23/9 c.: 100 lei — finea 1938; d. Ștefan Georgescu, 24/9 c.: 100 lei — finea 1938; d-na Valeria Mandiuc, 24/9 c.: 300 lei — finea 1938; d. Dr. Silv. Strugariu, 25/9 c.: 200 lei — finea 1937; d. M. Cărăușu, 25/9 c.: 200 lei — finea 1937; Păr. Gh. Mihută, la 25/9 c. și 14/10 c.: 200 lei — finea 1938; d. Isidor Dolinschi, 26/9 c.: 100 lei — finea 1938; d. Teofil Gramatovici, 27/9 c.: 200 lei — finea 1938. — P. admin. rev. „Făt-frumos”: O. L.-M. —

Pentru devotatul concurs dat revistei noastre, primească cele mai cordiale mulțumiri d-ului Artur Apată, avocat și f. prefect, d. Dr. Calistrat Șotropa, prof., d. dir. școl. Emanuil Cimpoeș. — Revista „Făt-frumos“.

Prețul 40 lei